

УДК 332.146:330.322]

Ю. М. Вербицька,

к. е. н., доцент кафедри фінансів,

Національний університет державної податкової служби України

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Розроблено методичні основи дослідження інвестиційно-інноваційної діяльності. Основну увагу при цьому приділено аналізу інвестиційної діяльності, аналізу інноваційної діяльності та аналізу ефективності взаємозв'язку інвестиційної та інноваційної діяльності.

The basis of methodological investigation of investment-innovative activity were developed. The major focus was on the analysis of investment activity, analysis of innovative activity and analysis of effectiveness of relation between investment and innovative activity.

Ключові слова: інвестиційно-інноваційна діяльність, методичні засади дослідження інвестиційно-інноваційної діяльності.

Key words: investment-innovative activity, methodological principals of investigation of investment-innovative activity.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

В Україні стосовно інноваційної діяльності задекларована політика "технологічного поштовху". Така політика повинна реалізуватися через механізм інвестиційно-інноваційної діяльності. На жаль, наявні механізми проведення інвестиційно-інноваційної діяльності, як правило, не сприяють її активній та ефективній реалізації суб'єктами господарювання. Удосконалення інвестиційно-інноваційної діяльності вимагає детального її дослідження, оцінки та аналізу, зважаючи на рівень його розвитку, наявний інноваційний потенціал, а також вивчення тенденцій та сучасного стану інвестиційно-інноваційної діяльності у державі.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Дослідженню методичних засад інвестиційної та інноваційної діяльності присвячено свої праці багато вчених, зокрема: Кондрашов О.М., Кудирко О.М., Пашута М.Т., Стеченко Д.М., Толстов В.М., Чмир О.С. та інші. Однак вивченню цієї проблематики у розрізі аналізу інвестиційної, інноваційної діяльності та ефективності їх взаємозв'язку присвячено недостатньо уваги.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Метою даної статі є розробка методичних підходів до дослідження інвестиційно-інноваційної діяльності.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Вивчення інвестиційно-інноваційної діяльності необхідно здійснювати на основі системного підходу та із застосуванням сучасних методів дослідження.

Удосконалення інвестиційно-інноваційної діяльності доречно розпочинати із визначення ролі інвестиційно-інноваційної діяльності у соціально-економічному розвитку та з'ясування основних факторів впливу на цю діяльність, дослідження тенденції розвитку і сучасного стану інвестиційно-інноваційної діяльності у цілому в державі та регіоні. Також необхідно проаналізувати ефективність взаємозв'язку інвестиційної та інноваційної діяльності. Дослідження інвестиційно-інноваційної діяльності на макро- та мезорівнях надасть можливість визначити напрями та шляхи її вдосконалення.

На нашу думку, дослідження інвестиційно-інноваційної діяльності передбачає такі напрями аналізу (рис. 1):

- 1) аналіз тенденцій та сучасного стану інвестиційної діяльності;
- 2) аналіз тенденцій та сучасного стану інноваційної діяльності;
- 3) аналіз ефективності взаємозв'язку інвестиційної та інноваційної діяльності.

У межах першого напрямку — аналіз інвестиційної діяльності — першим етапом є дослідження загального обсягу інвестування, що спрямовувався на потреби інноваційної діяльності.

При аналізі загального обсягу інвестування інноваційної діяльності важливим є дослідження динаміки розподілу загального обсягу інвестування за регіонами. У межах даного показника доречно визначити зміну загального обсягу інвестування інноваційної діяльності в Україні та кожному регіоні.

Це надасть можливість визначити обсяг інвестицій, що отримав кожний регіон протягом досліджуваного періоду, з'ясувати темпи зростання обсягів інвестування у цілому в державі і у окремому регіоні. Також доцільно визначити частку регіонів у загальному обсязі інвестування в Україні та її темпи зростання. Це дозволить визначити тенденцію активності інвестування інноваційної діяльності у окремому регіоні стосовно решти.

На цьому етапі необхідно дослідити показник, що характеризує рівень суспільних витрат на науково-технічну інноваційну діяльність у загальному балансі національного господарства — наукомісткість внутрішнього валового продукту [1]. Доречно визначити межі його коливання протягом досліджуваного періоду, що дозволить встановити реальний рівень інвестування інноваційної діяльності та його відповідність законодавству.

Другим етапом є дослідження розподілу загального обсягу інвестування інноваційної діяльності за джерелами — власні кошти суб'єктів господарювання, кошти державного, місцевих бюджетів, кошти вітчизняних і зарубіжних інвесторів, кредити, інші джерела. Важливим є дослідження вказаних джерел у розрізі регіонів і галузей народного господарства. Вивчення динаміки цих показників дозволить визначити рівень активності інвесторів у проведенні інвестиційно-інноваційної діяльності протягом досліджуваного періоду та з'ясувати зміни їх інтересів, що, у свою чергу, надасть можливість з'ясувати пріоритетність проведення інноваційної діяльності відносно регіонів і галузей народного господарства для інвесторів.

Також важливо на цьому етапі визначити джерела інвестування, які найчастіше використовувалися суб'єктами господарювання у інвестуванні інноваційної діяльності. Для цього необхідно вивчити показники кількості промислових підприємств за джерелами інвестування інновацій та динаміку

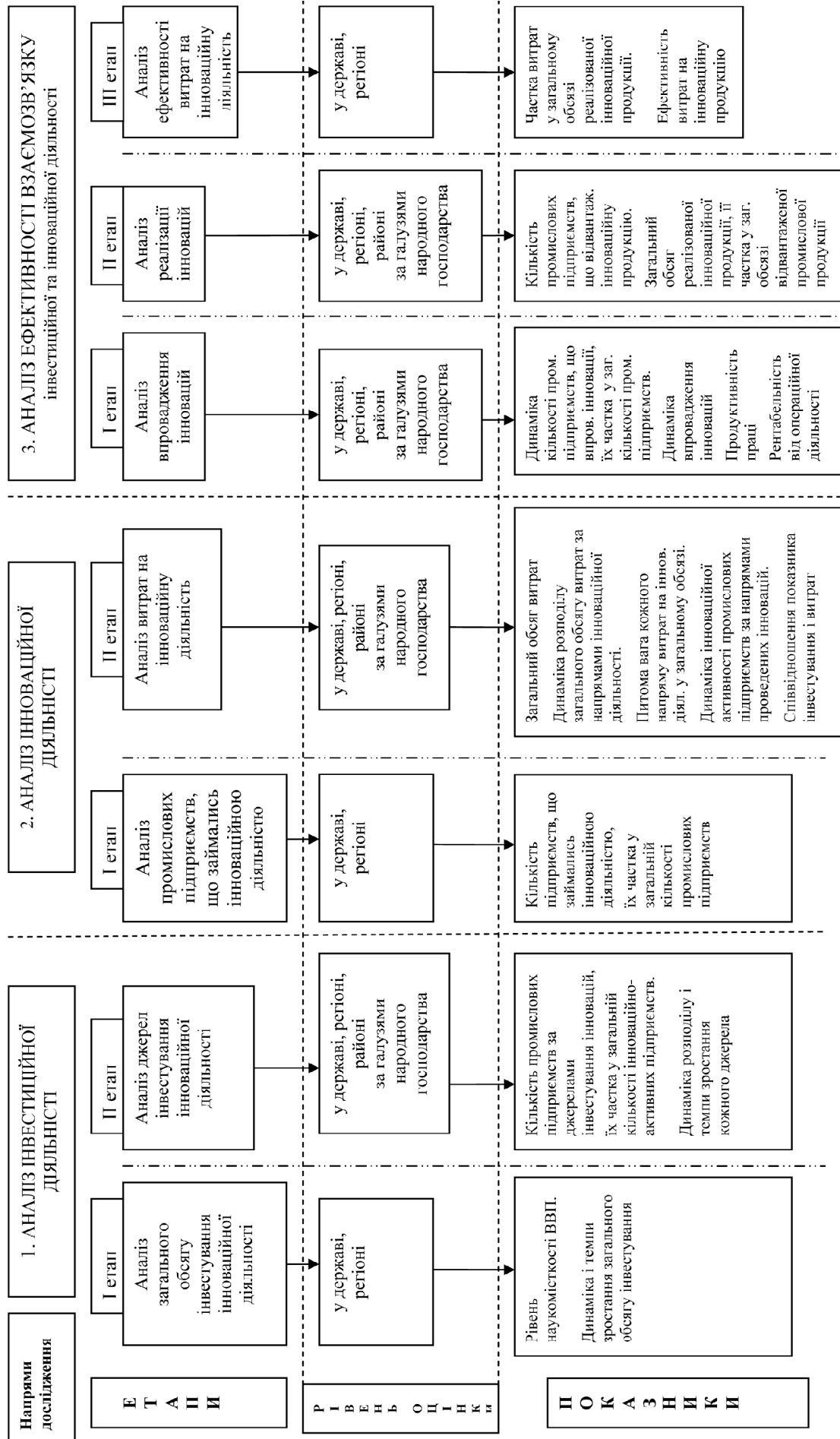

Рис. 1. Методичні підходи до дослідження інвестиційно-інноваційної діяльності

розподілу загального обсягу інвестування інноваційної діяльності за джерелами. Дослідження цих показників дозволить з'ясувати, які джерела інвестування інноваційної діяльності є найбільш прийнятними і доступними для суб'єктів господарювання, що займалися інноваційною діяльністю. Це, у свою чергу, крім пріоритетності джерел інвестування для суб'єктів господарювання, які проводили інноваційну діяльність, покаже необхідні напрями вдосконалення інвестиційної системи.

У межах другого напрямку — аналіз інноваційної діяльності — першим етапом є дослідження інноваційно-активних підприємств. До таких підприємств відносять підприємства, які витрачали кошти на інноваційну діяльність та які лише реалізували інноваційну продукцію. На цьому етапі необхідно визначити кількість промислових підприємств, що займалися інноваційною діяльністю, з'ясувати їх питому вагу у загальній кількості промислових підприємств та проаналізувати динаміку і темпи зростання цих показників.

Також потрібно порівняти показник кількості суб'єктів господарювання, що займалися інноваційною діяльністю, та показник загального обсягу інвестування інноваційної діяльності за відповідні періоди. Хоча дослідження цих показників стосується третього напрямку дослідження, однак це дозволить виявити наявність або відсутність взаємозв'язку між інвестиційною та інноваційною діяльністю.

Другий етап аналізу інноваційної діяльності передбачає дослідження динаміки обсягів витрат на інноваційну діяльність, також з'ясування напрямів використання інвестиційних коштів, а саме дослідження і розробку інновацій, придбання нових технологій, придбання машин, обладнання, установок, пов'язаних із впровадженням інновацій, виробниче проектування, підготовку виробництва для випуску нових продуктів, впровадження нових методів їх виробництва, маркетинг та реклама. Тобто доречно дослідити динаміку розподілу загального обсягу витрат за напрямками інноваційної діяльності та питому вагу кожного напрямку у загальному обсязі витрат, пов'язаних з інноваційною діяльністю. Вивчення цих показників дозволить визначити пріоритетні напрями інноваційної діяльності для інноваційно-активних суб'єктів господарювання і їх зміну протягом досліджуваного періоду. У зв'язку з цим також доцільно проаналізувати динаміку інноваційної активності промислових підприємств за видами проведених інновацій.

На цьому етапі також необхідно дослідити показники співвідношення інвестування та витрат за відповідні періоди. Вивчення цього показника у сукупності із динамікою кількості інноваційно-активних промислових підприємств за відповідні періоди надасть можливість з'ясувати достатність чи нестачу обсягів інвестицій для потреб інноваційної діяльності та їх вплив на інноваційну ініціативу та активність суб'єктів господарювання. Доречно також відслідкувати динаміку інноваційної активності промислових підприємств за напрямками проведених інновацій. Це дозволить визначити інтереси і потреби суб'єктів господарювання і їх зміну або постійність у часі.

Аналіз інноваційної діяльності необхідно проводити в контексті її розвитку у державі. Доцільно також зазначити важливість аналізу інноваційної діяльності у галузях народного господарства.

У межах третього напрямку — аналіз ефективності взаємозв'язку інвестиційної та інноваційної діяльності — першим етапом є дослідження стану впровадження інновацій, зокрема, таких показників, як динаміка кількості промислових підприємств, що впроваджували інновації. На відміну від інноваційно-активних суб'єктів господарювання такі підприємства лише впроваджують у своїй діяльності інновації — нові технологічні процеси, виготовлення нових видів продукції тощо. Також потрібно визначити частку таких підприємств у загальній кількості промислових підприємств. Це дозволить з'ясувати активність суб'єктів господарювання щодо впровадження інновацій та їх частку у загальній кількості промислових підприємств. Також необхідно провести порівняльний

аналіз динаміки кількості промислових підприємств, що впроваджували інновації з продуктивністю праці та рентабельністю операційної діяльності у відповідних галузях народного господарства. Це дозволить визначити галузі промисловості, що отримали найбільший ефект від узгодженої інвестиційної та інноваційної діяльності. На цьому етапі також необхідно з'ясувати динаміку структури інновацій, зокрема впровадження на підприємствах нових технологічних процесів та освоєння нових видів продукції. Особливу увагу потрібно зацентрувати саме на впровадженні маловідхідних, ресурсозберігаючих і безвідхідних технологічних процесів. Адже саме це зумовлює отримання відчутного суспільного ефекту, який, крім значного економічного ефекту, сприяє оптимізації ресурсовикористання, покращанню екологічної ситуації, стану природного середовища. У межах цього етапу необхідно проаналізувати, як змінюється завдяки впровадженню нових технологічних процесів, освоєнню нових видів продукції продуктивність праці в районах. Саме це дозволить визначити наявність ефективності взаємозв'язку інвестиційної та інноваційної діяльності, бо ці показники найбільш яскраво характеризують ефективність виробництва.

Другим етапом є аналіз реалізації продукції. На цьому етапі необхідно визначити кількість інноваційно-активних промислових підприємств, що відвантажували інноваційну продукцію, встановити загальний обсяг реалізованої інноваційної продукції, адже ці показники є прямим свідченням економічного ефекту. При цьому доцільно з'ясувати, який обсяг із загального припадає на продукцію, що зазнала суттєвих змін (продукція, технічні характеристики і сфера використання якої значно відрізняються від тієї продукції, що виготовлялася раніше та інше), на удосконалену продукцію (традиційна продукція, параметри якої значно модифіковані або вдосконалені протягом останніх трьох років), іншу інноваційну продукцію (продукція впроваджена протягом трьох років, заснована на впровадженні нових (удосконалених) виробничих методів, які передбачають використання нового виробничого устаткування тощо). Необхідно визначити види економічної діяльності, інноваційна продукція яких користувалася попитом, у т.ч. і за межами України, а також регіони (райони), які займали активні позиції щодо реалізації інноваційної продукції.

Третім етапом цього напрямку є аналіз ефективності витрат на виробництво і реалізацію (зокрема маркетинг) інноваційної продукції. При цьому необхідно з'ясувати частку витрат у загальному обсязі реалізованої інноваційної продукції та визначити ефективність витрат на інноваційну продукцію. Порівняльний аналіз цих показників важливо проводити на рівні регіону та держави. Таке дослідження свідчить про наявність взаємозв'язку між інвестиційною та інноваційною діяльністю та підтверджуватиме мультиплікативний ефект, що отримується суспільством від реалізації інвестиційно-інноваційної діяльності.

ВИСНОВКИ

Проведене згідно із запропонованими вище методичними основами дослідження інвестиційно-інноваційної діяльності допоможе дослідити особливості інвестиційно-інноваційної діяльності та з'ясувати можливі напрями її удосконалення.

Література:

1. Кудирко О.М. Фінансування інноваційної діяльності в Україні / О.М. Кудирко // Науковий вісник Національної академії ДПС України. — 2005. — №2 (29). — С. 42—48.
2. Пашута М.Т. Методичні рекомендації прогнозування інноваційної діяльності в промисловості / Пашута М.Т., Толстов В.М., Кондрашов О.М. та ін.; [заг. ред. М.Т. Пашута]. — К.: Науковий світ, 2006. — 73 с.
3. Стеченко Д.М. Методологія наукових досліджень: підручник / Д.М. Стеченко, О.С. Чмир. — К.: Знання, 2007. — 317 с. *Стаття надійшла до редакції 03.12.2012 р.*